

Riksantikvarieämbetets allmänna råd till 4 kap. lag (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) samt förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m. (KMF)

KRFS 2005:2

Utkom från trycket
den 28 juni 2005

beslutade den 21 april 2005

Inledning

Med dessa allmänna råd förtydligar Riksantikvarieämbetet vad som bör avses som kyrkligt kulturminne.

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

Allmänna råd till 4 kap. 1 § KML

Bestämmelserna i detta kapitel gäller oavsett ägare för kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser och för kyrkobyggnader enligt 4 kap. 2 §.

Kyrkobyggnader och kyrkotomter

Allmänna råd till 4 kap. 2–5 §§ KML

Vård och underhåll

Av 4 kap. 2 § KML framgår att kravet på vård och underhåll gäller för alla kyrkobyggnader och kyrkotomter som tillkommit före den 1 januari 2000.

Svenska kyrkans organisatoriska delar

Av 13 § lagen (1998:1593) om trossamfund framgår att med Svenska kyrkans organisatoriska delar avses församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift.

Kyrkobyggnader

Inviqning

Med inviqning bör avses den kyrkliga handling som företas när en byggnad tas i bruk för Svenska kyrkans gudstjänst.

Kyrkobyggnad

Kyrkobyggnad kan innehålla såväl kyrkorum som lokaler för församlingsverksamhet m.m.

Kyrkobyggnader som ej längre används för gudstjänstbruk

Av 4 kap. 2 § framgår att bestämmelserna gäller oberoende av om kyrkobyggnaden används eller inte och även om den tagits ur bruk genom ett inomkyrkligt beslut.

Kyrkobyggnader som överlåts

Av 4 kap. 2 § framgår att kyrkobyggnader, som efter den 1 januari 2000 överlåts till annan ägare än Svenska kyrkan, omfattas av bestämmelserna.

Tillbyggnad

En kyrkobyggnad uppförd före 1940 eller som omfattas av skydd enligt 4 kap. 4 § och som byggts till omfattas i sin helhet av bestämmelserna om tillståndsprovning för ändring.

Kyrkobyggnader skadade av brand eller liknande

För en kyrkobyggnad som helt eller delvis skadats av t.ex. brand bör tillstånd krävas av länsstyrelsen för rivning och för återuppförande, om kyrkobyggnaden omfattades av tillståndsplikt vid skadetillfället.

Bestämmelserna bör omfatta även den återuppförda kyrkobyggnaden om den uppförts på lämningarna av den skadade kyrkan även om återuppförandet skett 1940 eller senare.

Klockstaplar

Fristående klockstaplar i anslutning till en kyrkobyggnad bör vid tillståndsprovning betraktas som en del av kyrkobyggnaden.

Fast inredning

Enligt 2 kap. 2 § Jordabalken (1970:994) hör till byggnaden fast inredning eller annat varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna. Fast inredning i kyrkobyggnaderna är bl.a. läktare, bänkinredning, altaruspsats och predikstol.

Kyrkotomter

Av 4 kap. 2 § framgår att kyrkotomt är ett område kring en kyrkobyggnad som hör samman med byggnadens funktion och miljö och som inte är begravningsplats.

Kyrkotomten kan i vissa fall sakna tydlig avgränsning. Bestämmelserna avseende kyrkotomt bör gälla oavsett markägare.

Ett markområde med en klockstapel i anslutning till en kyrkobyggnad bör omfattas av bestämmelserna om kyrkotomt. Detta bör gälla även om markområdet inte ligger omedelbart intill själva kyrkobyggnaden.

Sådan begravningsplats i anslutning till kyrkobyggnad som efter tillstånd från länsstyrelsen enligt 2 kap. 14 § Begravningslagen överlåtits eller lagts ned helt eller delvis omfattas av bestämmelserna om kyrkotomt. **KRFS 2005:2**

Kyrkliga inventarier

Allmänna råd till 4 kap. 6–8, 10 §§ KML

Med kyrkliga inventarier bör avses föremål som hör till kyrkobyggnad eller annan kyrklig byggnad, kyrkotomt eller begravningsplats och som är avsedda att användas i samband med gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar, till inredning och utsmyckning eller som minnesmärke.

Kyrkliga inventarier av kulturhistoriskt värde

Kyrkliga inventarier av kulturhistoriskt värde bör omfattas av bestämmelserna oavsett ålder eller vem som äger föremålet. Bestämmelserna gäller oavsett när kyrkobyggnaden, annan kyrklig byggnad eller begravningsplatsen är uppförd respektive anlagd eller om den tagits ur bruk.

Vid tveksamhet om ett föremål bör bedömas som ett kyrkligt inventarium som har ett sådant kulturhistoriskt värde som avses i lagen bör samråd ske med länsstyrelsen.

I begreppet kulturhistoriskt värde bör även konstnärligt värde inbegripas.

Kyrkliga inventarier av kulturhistoriskt värde som är deponerade eller utlånade bör omfattas av bestämmelserna.

Kyrkliga inventarier på kyrkotomt eller begravningsplats

Av 4 kap. 6 § framgår att bestämmelserna om inventarier av kulturhistoriskt värde gäller också på kyrkotomter, begravningsplatser och i byggnad på begravningsplats.

Avskilda byggnadsdelar

Byggnadsdelar och byggnadstillbehör såsom fast inredning och fast anbringad utsmyckning som avskiljts från byggnadens stomme bör, om de har ett kulturhistoriskt värde, omfattas av bestämmelserna om kyrkliga inventarier och införas på förteckningen.

Avskilda byggnadsdelar och byggnadstillbehör bör om möjligt förvaras i eller i anslutning till kyrkobyggnaden.

Annan kyrklig byggnad

Med annan kyrklig byggnad enligt 6 § bör avses byggnad som innehåller rum som invigts för Svenska kyrkans gudstjänst och övriga kyrkliga handlingar, oavsett ägare.

Begravningsplatser

Allmänna råd till 4 kap. 11–15 §§ KML

Av 4 kap. 12 § framgår att begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § Begravningslagen (1990:1144). Enligt begravningslagen är begravningsplatser områden eller utrymmen som är behörigen anordnade för förvaring av avlidnas stoft eller aska och som har tagits i bruk för detta ändamål.

Begravningsplatser, som fortfarande vårdas men där begravningar inte längre sker, bör omfattas av bestämmelserna.

Vård och underhåll

Av 4 kap. 11 § KML framgår att kravet på vård och underhåll gäller för alla begravningsplatser oavsett när de har anlagts och oavsett ägare.

Fasta anordningar

Med fasta anordningar på begravningsplats bör, förutom murar och portaler, avses olika former av fasta hägnader och staket samt häckar, träd, dammar och andra anordningar för utsmyckning av begravningsplatsen samt gravanordningar som tillfallit upplåtaren.

I skyddet av begravningsplatserna bör ingå även området gestaltning avseende gravkvarter, gångar, vegetation m.m. Skyddet bör även omfatta gravanordningar – som en del av begravningsplatsens helhet och karaktär.

Av begravningslagen framgår att gravanordningar är gravvårdar och andra gravöverbyggnader, stenramar, staket eller andra liknande anordningar på en gravplats.

Utvidgning

En begravningsplats anlagd före 1940 eller som omfattas av skydd enligt 4 kap. 14 § som utvidgats bör i sin helhet omfattas av bestämmelserna om tillståndsprovning för ändring.

Information

Länsstyrelsen bör informera de borgerliga kommunerna om de bestämmelser som gäller för kyrkliga inventarier av kulturhistoriskt värde på en begravningsplats eller i en byggnad på en begravningsplats.

Förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m.

Allmänna råd till 19 § KMF

Skrudar

Med skrudar avses textila föremål som är avsedda att användas i samband med kyrkans gudstjänst och övriga kyrkliga handlingar samt till kyrkans inredning och utsmyckning.

Dessa allmänna råd träder i kraft den 1 juli 2005.

RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Per-Magnus Nilsson

Kerstin Alexandersson

